

Emili Hauz

Gospođa
DIKENS

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Emily Howes

MRS DICKENS

Copyright © Emily Howes 2026

Translation copyright © za srpsko izdanje 2026, LAGUNA

*Posvećeno Kitu i Rouz,
vazduhu što ispunjava prostoriju.*

„Jedna stranica u mom životu, na kojoj je nekada bilo teksta, postala je potpuno prazna, i... nije u mojoj moći da se pravim kako na njoj postoji i jedna jedina reč.“

*Čarls Dickens o svom dvadesetdvogodišnjem braku,
u pismu prijateljici Andželi Berdet-Kuts*

„Kad rodi desetero dece, žena prestaje da ima biografiju.“

Hilari Mantel

EN

Ljubav me nikada nije mnogo zanimala.

Oduvek mi se činilo da ništa ne vredi i da vodi do brojnih problema bez kojih bi život možda bio bolji.

Kad sam bila mala i živela u sirotinjskom kraju grada, dečaci su nas jurili, drpali nas iskaćući iza vrata, iza uglova, stavljajući mokra usta na naša, ili najbliže što mogu.

Ošamarila bih ih da ih oteram, iz sve snage, pa se uzverala na zid ili drvo, brza kao mačka. Gledala bih ih kako dižu galamu i grabe ispod mene, i slušala devojčice kako ciče. Ne bi se znalo hoće li ti dečaci da ljube ili da naude. Zbog toga se tada nisam preterano zagrejala za predstavu o ljubavi, a odonda je štošta trebalo da se dogodi kako bih se predomislila.

Bili su neotesani, ti dečaci iz četvrti Bou, pišali su u ulicama između kuća, da vide ko može da ostavi najveću tamnu mrlju što se širi uza zid, dok im majke, ako su ih imali, ne bi izašle i izdevetale ih. Zbog onoga što sam tada videla, za srce mi nikada nije naročito prirasla ni ideja mlaćenja dece. Mališana suvonjavih ruku i lica nalik nagnječenom voću. Najgore su prolazili dečaci, dok ne bi izrasli u muškarce koji onda sami dele najgore batine. I tako se to nastavljalo, sa svirepim

udarcem koji dobiješ da bi ga kasnije vratio nekom drugom. Pretpostavljam da je tako otkako je Bog bio dečak, i niko ne može bogzna šta da preduzme povodom toga, ma kakve knjige možda pisao o tome.

Naravno, kada bi me iko od njih sada primetio u svilenoj uniformi kućne pomoćnice, sa ključevima za pojasom, ti mali odrpanci bogami bi potprašili pete. Obračali bi mi se sa „gospoja“ sa strahom u očima kakav nikada nisam mislila da ću tamo videti, i kako bi mi se samo ulizivali, klanjali se i grebali me po suknjama ne bi li slučajno dobili novčić. Nikada me ne bi prepoznali kao svoju, onu prljavu, malu mršavicu koju bi prikleštili uza zid, pokušavajući da joj gurnu vreo, mokr jezik u detinje grlo dok ne oseti mučninu. Čudno je kako te život uzme na čudne načine, i toliko odvoji odande gde si počela da ti tamo više nije mesto i nikada ne bi mogla da se vratiš onamo, ni za novac, čak ni kada bi želela.

Sad dok se nećujno krećem po velikoj kući, katkad zastanem na vratima i gledam ga. Svog poslodavca. Izgubljenog u svom radu, kao dete u gomili, dok mu preko lica, kao senke, prelaze izrazi. To su njegovi likovi, što mu poput duhova izlaze iz glave u svet, kao što čine svih ovih dugih godina otkad ga poznajem. Duhove je oduvek voleo. One sadašnje, prošle i buduće, duhove dece iz senki, nevesta koje ispare. Čitala sam sve te priče, ili slušala dok se čitaju, držeći njegovu decu na kolenu. Sedela sam s njima kada se probude noću, znojava, i ujutru govorila gospodinu Dikensu da im kaže da se nemaju čega plašiti. Da duhovi ne postoje. Da priče ne mogu da naude.

Stojim na svom mestu na vratima, napola u sobi a napola napolju, dok on grebe perom po papiru i zastaje da se odmori, dok mu jezik od usredsređenosti viri iz usta. Njegove oči gledaju mimo mene. U takvim trenucima za njega ne postoji niko drugi osim sveta onakvog kakvim želi da ga vidi. A ako ne želi da te vidi, on će učiniti da nestaneš. To bogami znam.

Ponekad, ako tamo dugo stojim neprimećena, dodirnem se po mišici da se uverim kako još postojim. Da vidim jesam li i

sama sada duh. Isto koliko i ona. Možda sam oduvek duh, častu, čas ne, nevidljiva. U tom braku, i van njega. Senka.

Na spratu u najboljoj spavaćoj sobi nalazi se srdašće od kamena. Bilo je njeno; dobila ga je na poklon kada je još bila mlada i rumena u licu, pre svega što se naknadno dogodilo. Nikada nije delovalo prikladno da gospođa Dickens, takva kakva je bila, oko vrata nosi srce od kamena, i drago mi je, zbog mnogo čega, što je ono zaboravljeno i ostavljeno u onoj žurbi. Ako sada ikome treba da visi na vratu, da mu stoji hladno i teško na grudima, čini mi se kako to treba da budem ja.

Čitavog života razmišljala sam da je najbolje da ne razmišljam o nečemu čega ne volim da se sećam. Takve misli bih počistila čim bi naišle, kao karbolnom kiselinom. Po mom iskustvu, ne postoji gotovo ništa čega pomoću karbolne kiseline ne možeš da se otarasiš. Ribam kutke u glavi, ulazeći pravo u pukotine. Ali izgleda da karbolna kiselina nije uspela da počisti baš sve, te moram dobiti neki drugi vid oprostaja grehova.

Valjda je ovo nalik ispovedanju što smo ga na putovanjima viđali u italijanskim crkvama. Tada sam se rugala tome, kako bi ljudi stali u red, niski i visoki, i mršavi i debeli, i stari i mladi. Sedeli su pod pozlaćenim svecima, čekajući na svoj red da tiho šapću svoje grehove kroz rešetku. Kao da će im biti iole lakše kada budu pričali o tome, kazala bih i coknula, a gospodin Dickens bi se nasmejao i kazao, sa svojevrsnom zluradošću, da, ma kakva mi svetska čudesa pokazao, mene to nikada ni na šta neće nagnati. To pokazuje koliko je malo znao o meni, i koliko sam uspela da sakrijem, kako on, sa svojom silnom ljubavlju da sve drži pod kontrolom, ne bi mogao da ima kontrolu nada mnom.

Reći su čudne. Okreću te. Njegove reči bi te uvukle toliko čvrsto da posle nisi mogao da se setiš koja je misao tvoja, a koja njegova. Ali pokušaću da vam pokažem, ako mogu, nešto od onoga što nije izrečeno, jer ga odgovarajući ljudi nisu pretočili u odgovarajuće reči. Od onoga što se krije, jer ne odgovara priči.

PRVI DEO

KEJT

1835.

„Evin puding“

*Uzeti dvesta pedeset grama vrlo sitno mlevenih prezli,
dvesta pedeset grama sitno seckanih jabuka, dvesta
pedeset grama ribizli, dvesta pedeset grama vrlo finog
loja, sto sedamdeset grama šećera, četiri jaja, malo
muskatnog oraščića, šezdeset grama rendane kore
citrona i limuna; kalup lepo namazati maslacem
i kuvati tri sata.*

Leži na leđima, prelazeći nožnim prstima po tamnim ljubičastim šarama na tapeti. Suknje joj padaju oko kukova i prave lokvu, tako da može da vidi sve one neravne linijice gde je zakrpila svoje duge vunene čarape i novu rupu što izbija duž šava, a iz koje joj viri ćelavi palac. Svakog časa će ustati i pronaći kutiju za šivaći pribor. Svakog časa.

Negde u prizemlju njena majka svira klavir, a zvuk klizi uvis kroz dva sprata do mira spavaće sobe. Bah. Kejt pevuši za sebe, leteći u glavi preko delova gde se zaglavљуje, dok joj prsti lupkaju po tepihu u ritmu s majkom. Trebalo bi i ona da

vežba, za porodični recital koji će održati u utorak, a ne da leži tu ispružena na tepihu i pušta da joj praznina ispunjava glavu. Da dangubi, što bi rekla njena sestra Meri, prekrštajući ruke, sva špicasta kao ptica i vragolasta kao što dolikuje jednoj petnaestogodišnjakinji. Ali Meri je otišla s prijateljicom na čaj. Bebe i Džordži, koje se listom oporavljaju od malih boginja, izašle su s dadiljom u šetnju. Dečaci su u internatu, otac u novinama. Kejt pušta da je tišina prekriva kao ćebe.

Napolju januarska kišica tiho tapka po prozoru spavaće sobe. To vreme, ti jednolični, studeni dani posle Božića, podsećaju je na Edinburg, na neba siva kao škrljac i škrljčanosive zgrade iz detinjstva. Kasnije će sići u kuhinju i moliti Rut da je pusti da napravi puding. Nešto zimsko što greje iznutra, kao što u Škotskoj moraš da se greješ kad je takvo vreme. Hrana to radi. Tera hladnoću; briše setu što obuzima onih dana kada nebo u sebi nema dovoljno svetlosti. Knedlu u gazi natopljenu cimetom, pita se, ili Evin puding, od koga toplota muskatnog oraščića ostaje na jeziku.

Vrata škripe i kroz prorez se provlači Džingl, mače njene sestre. Ono bešumno prilazi i skače Kejt na grudi, hvatajući joj se kandžama za haljinu da se izvuče. Džordži neće da spava otkako su se preselili u London, a mače je poklon da joj pomogne da se skrasi, iako joj nasrće na prstiće i grebe je toliko gadno da neće više da se igra s njim. Ono umesto toga krstari po kući, nederuto, i pokušava da pocepa zavese. Kejt stavlja ruku na njegovu mekoću, svu od srebrnog krzna i kostiju, kao da će iščeznuti pod njenom težinom.

Oduvek je tako, to beskrajno seljakanje po zemlji. Oni se sele, svi, od mesta do mesta – sa severa na jug, sa istoka na zapad – prateći posao njenog oca. Edinburg, Ekseter, Halifaks. Prateći novac. Samo što se novac, razume se, nikada ne pomi-
nje, jer u porodici kao što je njihova cvetaju umetničke vrednosti, što objašnjava, kaže Meri, zašto niko nikada ne dobije nov
šešir. I baš kada steknu nove prijatelje, počnu da razmenjuju

tajne, Kejt i Meri ponovo odlaze, ostavljajući duh prijateljstva, pozajmljenu i nikad vraćenu knjigu, život u parčićima.

Dečacima to, naravno, nije važno, jer su većito u internatu, dolaze samo za praznike da galame po kući u koju slete, ma koja ona bila, i nadvikuju se oko toga ko je najbrži uz stepenice. Dečacima je, razmišlja Kejt, jedina briga ko je najbrži zato što nikada ne zastanu da pogledaju oko sebe. Da pogledaju kakva se zadovoljstva kriju u nepomičnosti, u ležanju na podu spavaće sobe, u gledanju senki na tavanici.

Maće se smešta Kejt na trbuh, u udubljenje ispod grudnog koša.

„Zdravo“, kaže ona, u prazan vazduh. Maće polako trepne u znak odgovora.

Kejt je oduvek volela malene stvari. Zamršeno oslikane kutije. Prepolovljenu pomorandžu, čija svaka nežna kriška puca od slatkoće. Čak i sada, sa devetnaest godina, ona obožava da sedi sa Džordži kod kućice za lutke, da sve postavlja za večeru ili za jutro, ređajući sve na svoje mesto. Krute lutkice, mačku sklupčanu pored ognjišta, lončice i šerpice u kuhinji. Fine, zamrznute. Neverovatno male.

Jednom, u Edinburgu, videla je izložbu gde je neki čovek nacrtao dvorac na zrnu pirinča. Stajala je u publici, zinula u čudu, naprežući se da razabere crtice. „Mama“, kazala je, „mama, vidi.“ Njena majka, željna da produži krupnim korakom, bacila je pogled koji je odmah odvratila. „Pipavo“, rekla je, kao da ga optužuje za nešto, i produžila kroz gužvu.

Njena majka uvek ide krupnim korakom, i uvek slobodno govori šta misli, kao da to ne ranjava. „Meri“, kazaće, „ako ne možeš da ne falširaš, nemoj uopšte da pevaš.“ „Džordže, prestani da jedeš, gojiš se.“ „Džordžina, dosta mi je detinjih gluposti. Idi nerviraj nekog drugog.“ A Kejtinom ocu će se jedva primetno pogrbiti ramena za stolom, Meri će začutati, a Džordži će progutati svoju ideju i odskakutati s lažnom vedrinom. Navikli su na to. I to se ne radi namerno. Svi to znaju.

Posredi je samo mrzovolja, ili posledica „izmoždenosti“, što bi rekao njen otac. Zato je ostavljaju da malko prilegne u zamračenoj sobi, ili klonula u fotelji, dok izmoždenost ne prođe, a ona ne izađe, s nekom bezbrižnom šalom, ili idejom da nešto skuva, ili za odlazak u grad. Ali te posekotine, svaka tanka i plitka kao trag od olovke, ostaju negde unutra. I dok svaka polako zarasta, preko njih se izgrebe nova.

Kada ona bude bila majka, razmišlja Kejt, zbog nje se deca nikada neće osećati kao da priželjkuju da se mogu skupiti i nestati. Kada ona bude bila supruga, mužu nikada neće podrivati ponos, predstavu o sebi, uzgrednim, napola zaboravljenim okrutnostima. Uvek će biti blaga. U tom pogledu je rešena.

Čuje kako se u prizemlju otvaraju ulazna vrata, i kako se deca vraćaju, bebe galame u dečjim kolicima, a Džordži piskavo brblja u predsoblju. Nežno gura mače s trbuha, izvlači se i ustaje, gladi suknje i silazi da ih dočeka.

„Zdravo, Džordži.“ Kejt vadi Helen iz kolica, stavlja je sebi na kuk i ljubi u zaobljenu glavu, još razbarušenu od kapice.

„Vidi šta sam pronašla“, govori Džordži, pokazujući nešto u ruci.

Dadilja, rvući se s kaputima i pletenim grejačima za noge, izgleda namučeno. „Rekla sam joj da ostavi to, gospođice, ali htela je da vam ga donese kući.“

„Daj da vidim.“

U pitanju je ptičje jaje, još s tragom žumanceta na sebi. Kejt ga uzima i okreće na dlanu. Prerano je za tako nešto. Proleće neće još mesecima. Proučava ga, idući palcem po iskrzanoj ivici.

„Beti kaže da je to maler“, govori Džordži, kao da je Beti tom opaskom uvredila i sebe i jaje.

„Eto“, kaže dadilja, snebivljiva. „Tako je moja tetka nekada govorila, gospođice. Kada se tako nešto pronađe van sezone.“

„Ptičje jaje u zimu? To je retko blago, Džordži.“

„Uzela sam ga za tvoju kutiju.“

Džordži joj donosi sve i svašta, komadiće šuta s gradilišta, smrvljene žirove, latice, prljavo perje, deliće slomljenih dečjih kolica. Kejt sve osim najštrokavijih čuva u fioci, umotane u maramicu. One se prinose samo njoj, te svečane male žrtve, kao izjave sestrinske ljubavi. Ali svaki put kada Džordži nešto donese, Kejt kasnije te večeri, ili sutradan, primeti da je nešto drugo nestalo. Neko njeno malo blago, uzeto zauzvrat. Ukosnica, ili neki broš iz fioke, pronađeni, posle više dana ili sedmica, u Džordžinom krevetu, ili sa strane njenog ormara. Ili nikada i ne budu pronađeni, tako da Kejt nikada ne može da bude sasvim sigurna jesu li uopšte ukradeni ili samo izgubljeni.

„To je odlično blago, Džordži“, kaže Kejt. „Ali molim te da ne uzimaš ništa u zamenu. Iz mog toaletnog stola. Molim te.“ Nije navikla da bude stroga, te čak i sada čuje kako joj glas podrhtava.

„Ja ništa ne uzimam“, neopozivo će Džordži.

Kejt razmišlja da li da navaljuje, ali umesto toga privija na sebe toplo Helenino telešće, oseća kako se njene ručice i nožice obavijaju oko nje kao da je steže majmunče. „Tejti“, govori Helen. „Tejti.“

„Pa dobro, nema veze“, kaže Kejti, a Džordži se okreće, zadovoljna.

„Šta ti je to u ruci, Kejt?“ Njihova majka silazi niz stepenice, sa zgužvanim notama za klavir u jednoj i čašom vode u drugoj ruci. „O pobogu. Još jedan komad smeća sa ulice, Džordži. Jadna Kejt.“

„Meni se dopada“, kaže Kejt.

„Betsi, odvedi bliznakinje i Džordži na sprat da se igraju. Ja ću prileći do večere. Kejt, nosim poruku od Meri – ako ideš u pozorište, obuci zelenu svilu, jer je Meri rešena da obuče žutu.“

„Da, mama.“

Kao starija sestra trebalo je prva da bira, ali ne voli da sili tako nešto, a njena zelena je ionako krasna. Verovatno bi je i sama izabrala. Ona i Meri izlaze, u Kraljevsko pozorište *Druri lejn*, sa njegovom raskoši boja i zvukova. Na tu pomisao je obuzima uzbuđenje. London, život ubrzan do izbezumljenosti,

njegovo blato i opasnost. Toliko blizu da ga može okusiti. Toliko daleko da joj ne može nauditi.

Ova kuća u Bromptonu, sa svojim voćnjacima i poljima što se kao pačvork prostiru u daljinu, ponekad uopšte ne liči na London. Njen krotki, blagi otac, koji sakuplja svoje slikare, pisce, muzičare i pesnike za novine, puneći njima salon kao album poštanskim markama. Njena majka, bebe, Džordži, dečaci i Meri. Ona obožava da se zakopa u nju, da oseća njen mir i utehu. Ali ne može doveka da ostane kod kuće. Negde izvan svet tuče kao bubanj, zove je da zauzme svoje mesto u njemu.

Kasnije, u sumrak, popeće se u dečju sobu da ušuška bebe. Pročitće Džordži naredni deo *Istorije malog Henrija*, zavaljena u staroj naslonjači, nabrane haljine i napred pale kose. Ugasiće sveće u dečjoj sobi, staviti onu malu ljusku od jajeta u fioku u svojoj sobi i pokušati da prokljuvi nedostaje li šta. A onda će se spremiti da se suoči sa *Druri lejnom*, da se neopažena vrati u život odraslih, sa njegovim rukavicama, uvojcima, lepezama i usplahirenošću.

Ali sada, pod njenim nogama, stoji i čeka kuhinja. Rut, široka u kukovima, gundajući nad šporetom, spremna da zakera Kejt što je potrošila preostali sir, ili što je pogrešnim redom vratila stvari u ostavu. Ali iza Rutine grdnje krije se skriveni ponos zbog Kejtine spretnosti, njene pažljivosti. Zbog toga kako Kejt ume da spreči sos da se zalepi tako što ga uhvati tačno u trenutku kada bi mogao, ili da instinktivno sve drži u ravnoteži tako da svaki lonac bude spreman onda kada treba. U kuhinji vreme kao da joj se prilagođava. Kesice čaja ostaju nežne pod njenim dodirom, krompir se skuva, ali nikada ne razgnjecavi. A Rut, znojeći se kod reflektora toplote,* zastaje i primećuje, i sa odobravanjem klima glavom, a Kejt na to zatreperi srce.

* Engl.: *meat hastener* – stara kuhinjska naprava, u suštini zaklon (najčešće metalni) koji odražava toplotu i koji se stavlja ispred kamina kako bi se ubrzalo pečenje. (Prim. prev.)

Izvan tog sveta, tog podzemnog carstva brašna, ribizli i začina, jarkih žumanaca, tople vatre i prijatne svetlosti, Kejt se baš i ne uklapa. Ima loš vid. Što bi njena majka rekla, kratkovida je. Drveće se muti. Zvezde se razmazuju. Sudara se s dovracima, nabija nožni palac u skidače čizama, češe se butinama o uglove stolova tako da joj modrice otiču u mermernim potezima ispod podsuknji. Majka je grdi. „Iako nema stepenika, Kejt će se saplesti o njega.“ Ali kada dodiruje stvari u kuhinji, kad su joj blizu pod rukama, onda je slušaju.

Kada u četiri zavoni sat u predsoblju, okreće se prema kuhinjskim stepenicama, držeći u ruci krhku plavu ljusku jajeta. Otvaraju se vrata očeve radne sobe, i otac izlazi s nekim mladicom iza sebe. Ozbiljno razgovaraju o nekom članku jezikom koji struji kroz Kejtinu kuću poznat kao vazduh: kopija, štamparski slog, štampanje, rok. Neki novinar. Jedan od mnogih što dolaze u njihovu kuću i očevu kancelariju u *Kroniklu*. Kejt ih dobro poznaje. Jurcaju po zemlji brzim kočijama, pretržući se da izveste o ovom sudskom slučaju ili onoj nebitnoj vesti. Lord Taj-i-Taj glasao o Zakonu o nečemu. Veličanstvena vila Negde dočekuje Nekoga.

„O, zdravo, Kejt“, rasejano joj kaže otac.

„Zdravo.“

„Gospodine Dikense, moja najstarija ćerka Kejt.“

Kejt upućuje isti onaj osmeh što ga upućuje postojanoj reci muškaraca što izlaze u predsoblje sa šeširom u rukama.

Mladić se neznatno klanja, sklanjajući tamnu kosu sa čela. Otrpilike je njenih godina, možda malo stariji. Oči su mu krupne na licu, razmišlja Kejt, i u stalnom su pokretu, lutaju po svemu kao da je nešto izgubio i nije siguran gde bi to mogao da nađe. Ima utisak da bi, bude li mu se iole ukazala prilika, mogao da izvadi svesku i počne da izveštava o njoj, tako da će, dok se opasulji, biti pretvorena u dva mala odštampana stupca u jutarnjim vestima.

Njen otac baca pogled na sat, pa na kuhinjske stepenice.

„Radiću najmanje do pet, Kejt. Ima li – mogu li se, možda, dobiti čaj i keks?“, pita njen otac, ispunjen nadom.

„Naravno, tata. Doneću.“

„Možda keks sa đumbirom?“

„Sigurna sam da ima.“

Mladić joj ponovo klima glavom, zabavljajući se, pa njih dvojica prolaze mimo nje ka ulaznim vratima, nastavljajući razgovor. Dok oni prolaze, Kejt na trenutak za oko zapada posetiočev žuti prsluk, i načas se čudi njegovoj neumerenosti na tako podređenom službeniku kakav on sigurno jeste.

A onda on odlazi, napolje u sivo popodne, hitro grabeći ulicom, kao da, kuda god išao, onamo mora da stigne s krajnjom neodložnošću, i kao da je verovatno pre dva sata trebalo da bude tamo. Kao njena braća, pomišlja. Večito pokušavaju da budu najbrži.

Zadovoljno se okreće od prozora i silazi u toplotu kuhinje, razmišljajući o limenoj kutiji keksa sa đumbirom, i o tome hoće li joj Rut dati maslaca da napravi još.

Do večeri kiša prestaje da pada. Drveće se cedi. Kišobrani stoje mokri u predsoblju. Napolju svet tamni, čeka da Londonci dođu i osvetle ga ćaskanjem, flertovanjem i smehom.

Zelena svila leži na krevetu kao kakvo stvorenje što čeka da ga neko probudi.

Kejt sedi u podsuknjama, gleda se u ogledalu na toaletnom stolu.

Procenjuje svoje oči, usne, kosu, blago obavijenu oko ušiju u novom stilu; kao španijel, kaže Meri. Niz predmeta pred sobom: četke za kosu, češljevi, pincete, šnale, pomada. Posudica rumenila što su ga ona i Meri spravile u kuhinji jednoga dana kada su svi bili napolju. Stidi se te smicalice; posudicu s lepljivom smesom drži umotanu i gurnutu u fioku.

„Prestani da bleneš u sebe, Kejt, i oblači haljinu“, govori joj Meri sa ustima punim ukosnica. „Skoro je šest i petnaest.“

Potrebno joj je da se odvaži, da se psihički pripremi za prelaženje granice u spoljašnji svet. Haljine za izlaske nosi kao svojevrsan oklop, kao da će je steznik ojačan kitovom kosti i slojevi zaštititi od nečega. Možda samo od želje da pobjegne, tako što će joj otežati da proba.

„Onda sa zelenom možeš da nosiš krem rukavice.“ Meri navlači rukavice preko lakata i migolji prstima. „Kejt!“

„Da, evo me.“ Kejt umače prst i dodaje malko svilenkaste ružičaste na svaki obraz.

„Kejt Hogart. Budemo li ponovo zakasnile zbog tvoje tromosti...“, govori Meri, ozlojeđeno se podbočivši.

„Evo me. Obećavam.“ Kejt ustaje, brzo. „Nemoj da se ljutiš.“

U *Druri leynu* publika je zbijena i uskomešana. Posredi je nova predstava, komedija, *Venčanica*, koju Kejt više voli od uštogljenih starih Šekspirovih, punih klimavih kanija i prilepljenih brada. Kejt voli priče koje se razrešavaju, koje opisuju pun krug i završavaju se u promišljenoj sreći. Na svetu već ima dovoljno nesreće.

U drugom kraju pozorišta vidi gospodina Mordena iz novina, ugneždenog među sestrama kao kos na livadi. On joj klima glavom i diže ruku. A tamo levo je gospodin Haton, koji je prošle sedmice bio kod njih na večeri i divio se njenom sviranju, ali koji joj, na razonodu njene braće, doseže samo do nosa. Imati devetnaest godina i biti neudata ponekad liči na partiju šaha, razmišlja Kejt, u kojoj nevidljivi neprijatelj napreduje sa svih strana. Gospodin Blekvud bi mogao da naiđe iz dijagonale, ili gospodin Lambert s balkona kao top, a ona mora biti spremna da primi udvaranje i odluči želi li da ga blokira.

Gospodin Haton diže ruku i blago maše. Kejt klima glavom i osmehuje se, oprezno, zatim se okreće prema pozornici, gde je komedija počela. Glumice pevaju duet o tome kako su

odbačene ispred naslikanog seoskog prizora, tobož najeđeno rogačeci oči. Pored nje, Meri se već smeje. A Kejt odvraća pogled i takođe se smeje, čak i na te grozne reči i izveštačene glumce, znajući da će Meri posle otići kući i svima se nemilosrdno rugati dok Kejt ne bude pala s kreveta od smeha.

Kada se zapleti raspletu, ljubavnici venčaju a nesporazumi shvate, iz partera, balkona i loža zaori se aplauz, a Kejt se priključuje njegovom prijatnom dobovanju. Meri nešto nemo oblikuje usnama, ali Kejt ne može da razazna šta, te se samo smeši i tapše i trudi da se ne susretne pogledom s gospodinom Hatonom, koji je netremice gleda sa zabrinjavajućim romantičnim optimizmom. Zatim ona i Meri ustaju, pronalaze ogrtače i izlaze u gomili sa svima ostalima do kočija što čekaju, laktajući se i razgovarajući, da budu žurno odvezeni kući u toplu postelju.

Kod kuće, u zamračenoj sobi, nedostaje posudica s rume nilom. Ona pretresa fioku, a zatim klekne na treperavoj svetlosti sveće i traži ispod kreveta, u slučaju da se otkotrljala po daskama. Nema je nigde na vidiku. Potražiće je sutra, u dečjoj sobi, kada niko ne bude gledao, ali već zna da je neće naći. Da ju je Džordži odnela onamo gde drži one stvari što ih je ukrala, zamenjene za dragocenosti koje Kejt ne trebaju i nije ih tražila.

Proslava rođendana. Miris zemički s maslacem, patišpanja i zimskog punča. Ljudi koji sede na rukonaslonima nameštaja, na predmetima na kojima ne treba da se sedi, jedni na drugima. Prozori i novopristigli gosti, i jedni i drugi vlažni od februarske kišice. Prostorije su samačke odaje, tople i niskih tavanica, a dotični samac je gospodin Dickens iz predsoblja, koji je upravo napunio dvadeset tri godine i stoji na sredini sobe i peva.

Imao je ogromnu tremu i najavio, na svoj čudan, tobož ozbiljan način, da će otpevati jednu posebnu kentovsku. Kejtin otac se nasmejao onako tiho kao što običava. Taj muškarac

mu se dopada, zna Kejt, te dozvoljava sebi da, dok gleda, oseti tračak mogućnosti. Pušta sebe da zamišlja, načas, dodir njegovih usana na svojim, da vidi ima li tu išta od one maglovite želje koja je katkad obuzima, bezoblične, zbog čega joj dah brže nailazi.

Susreće se pogledom s gospodinom Dickensom i brže-bolje spušta glavu kao da je uhvaćena. Ocu se sviđa, ponavlja sebi. Da mu se ne sviđa, ona se ne bi obrela ovde ove hladne, vetrovite večeri, zgnječena na kauču sa salvetom i parčetom torte koja joj se mrvi u ruci. Očigledan je manjak tanjira, na račun čega se mladi domaćin i njegov još mlađi brat sjajno sprdaju čitave večeri. Takođe, primetila je Kejt, priličan je manjak i zavesa, bokala, nameštaja i pribora za jelo. Umesto toga, tu je višak gostiju i vrlo jak francuski brendi. Oseća kako se njegova toplina širi kroz nju; oseća kako Meri, koja sedi kraj nje, počinje da pljeska rukama dok mladi gospodin Dickens cupka i poskakuje i zadihano komentariše sopstveni nastup. U tome kako on drži pažnju okupljenima ima nešto što joj se dopada; zbog čega publika, zbijena kao kiseli krastavčići u tegli, zaboravlja na vrućinu i svoju stidljivost.

I ona i Meri su u novim haljinama, rukava pufnastih kao prezrelo voće i niskih, zaobljenih izreza. Njihova majka ih je iskopirala sa slika iz *Džepnog magazina za žene*, Merinu zelenu kao žalfija a njenu prašnjavosrebrnu, da joj istakne plavu boju očiju. Meri je, sa samo petnaest godina, zapravo premlada za tu modu, ali jeftinije je da se obe iskopiraju zajedno, u različitim tkaninama. Kod kuće je uvek najvažnije pronaći najjeftiniji način, udvostručivati i deliti stvari i presavijati ih i prerađivati. Krpiti ih duž šavova.

Gleda kako njen otac dobije prstima po kolenima u ritmu muzike; gleda gipke prste devojke za klavirom, koja zastaje da podigne glavu dok gospodin Dickens priča vic, a onda iz zamaha nastavlja numeru. Njegova sestra, pomišlja Kejt, idući pogledom po istom dugom nosu, istim izražajnim očima, ali u

nežnijim. Svira dobro, a još bolje peva, toliko lepo da Kejt okleva da sama zasvira, i iskreno se nada da to niko neće predložiti.

Kada se pesma završi, mlađi brat trupka nogama po podnim daskama, a mlađići kliču toliko glasno da čitava soba zamalo ne zazveči. Gospodin Dikens, zajapuren, prenatlaženo se klanja. Odlazi do stola i sipa sebi brendi, zatim odlazi do mesta gde Hogartovi sede zbijeni zajedno.

„Mogao si da budeš na pozornici, Čarlse“, kaže njen otac, ustajući s kauča sa nešto muke.

„Obožavao bih to“, odgovara gospodin Dikens. Kejt ga vidi kako baca pogled na nju, pa ga hitro odvraća. „Jednom sam imao priliku za to, ali zakačio sam gadnu prehladu. Zato moram da se zadovoljavam porodičnim zabavama.“

„Moraš doći kod nas u Brompton na večeru. Čarls će se takmičiti s profesionalcima, zar ne, Kejt?“, govori njen otac.

„Hoće.“

„Gospođice Hogart.“ Gospodin Dikens se klanja prenisiko, kao da će svakog časa izvesti parodiju nekog dvorskog plesa, ali kada se uspravi i pogleda Kejt, lice mu je ozbiljno. „Izgledate vrlo lepo večeras.“

Dotad mu nije bila primetila oči, kada su se onako nakratko susrele s njenim u kući, ili možda nisu bile tako uprte u nju. U njemu ima domišljatosti, ali i još nečega. Svojevrzne oštine, kao da stalno vidi, a ne da samo gleda.

„Hvala“, kaže Kejt. „Mislim da ste vrlo lepo pevali. Ovaj... nisam znala da umete.“

Kako je budalasto reći tako nešto, pomišlja, kad ga je srela samo jednom, načas, i to u predsoblju.

„Bojim se da sam pesmi vrlo sklon, što blesavija to bolja. Moja sestra Fani, s druge strane...“

„Devojka za klavirom?“

„Da. Draga Fan ne mora da se blesavi kako bi očarala publiku. Stvarno je darovita.“

„Blesavljenje mi ne smesta. Prilično uživam u njemu“, kaže Kejt, i istog trena oseti kako crveni.

„Onda ćemo se vrlo lepo slagati.“ Osmehuje se. Čitavo lice mu neprestano nešto izražava, razmišlja Kejt. Srdačnost, ozbiljnost i šaljivost mešaju se kao boje na paleti.

„Džordže, smem li da pozajmim tvoju ćerku za kratak ples?“

„Svakako.“

Gospodin Dickens se okreće prema njenoj sestri. „Gospodice Meri, hoćemo li da odigramo jednu žigu?“

Meri žurno ustaje, ushićena i razrogačenih očiju. Kejt oseća kako joj srce treperi, glupavo, i osmehuje se da to sakrije.

„Fan, sviraj nam neku na koju možemo da igramo“, dovikuje gospodin Dickens, ali Fani je otišla da odseče sebi parče torte, i sada je bespomoćno drži jer iskorišćene su čak i salvete.

„Nestalo! Nestalo! Bićemo primorani da jedemo sa ženskih haljina!“, dovikuje mlađi brat, prenaplašeno drpivši neku devojku u svili boje breskve, koja cikne i poskoči, šaljući ostatke voćne kiflice na pod. Neumoljivo je veseo, taj mlađi Dickens, pomišlja Kejt, i uočava jedva приметnu razdraženost u očima njegovog brata.

„Sedi, Frede, i ostavi te jadne dame na miru. Fani, najdraža, hajde, odsviraj nam još jednu. Moramo da skrenemo gostima pažnju sa užasnog nedostatka posuđa i Fredovog užasnog nedostatka manira“, govori gospodin Dickens, ispijajući brendi i glasno spuštajući čašu na sto.

Fani se vraća za klavir, ostavljajući za sobom trag mrvica torte, i počinje da svira nešto od čega se čitava prostorija zamreška od pokreta. Gospodin Dickens hvata Meri, a Kejt ih gleda kako jurišaju po sobi, sudarajući se sa zidovima, napola se saplićući gostima o noge, dok joj se mlađa sestra rumeni od zadovoljstva i naprezanja.

U Merinom slučaju, razmišlja Kejt, život je još daleko. Ona može neobuzdano da galopira u naručju tog muškarca, smejući se, i niko ništa neće pomisliti. Ona je još napola dete. Ali u

Kejtinom slučaju, sada, svet je pun skrivenih poruka, mogućnosti nalik voću što čeka da padne s grane. Vazduh vrvi od njih. Oseća ih sada, u letimičnom pogledu gospodina Dikensa, po tome kako ne može baš nadugo da odvoji pogled od nje. Kako je gleda u oči, čak i dok se vrti po prostoriji s njenom sestrom. Cipele su mu lakiranih vrhova, primećuje, i opet se pita u vezi s tom razmetljivošću u njemu, toliko drugačijom od bezbojne odeće ostalih muškaraca, koji, kako se čini, žele samo da izgledaju i ponašaju se kao svi ostali. To bi bilo kao da si u braku s vihorom, razmišlja Kejt. Sve bi uvek bilo zabavno i ozbiljno u isto vreme; živahna melodija, ali u molskom tonalitetu.

Prilazi joj Fred, zamalo se ne preturivši preko kauča koliko se duboko naklonio.

„Hoćete li i vi da igrate, najstarija gospođice Hogart?“

U njegovom glasu prisutno je nešto što je takođe u glasu njegovog brata, svojevrsna gustina, kao da reči ne izlaze lako i moraju se prekrivati veseljem.

Kejt pogleda u oca, koji bezazleno pijucka brendi u naslonjači.

„Vrlo rado“, kaže ona, nisko se klanjajući kako bi bila ravna Fredu i utom videvši Čarlsa da to primećuje. Fred je hvata za ruku pa zajedno galopiraju pored kauča i preko tepiha, dok joj haljina i podsuknje poskakuju. Želi da gospodin Dickens vidi kako ona sve okreće na šalu, kako se ne plaši zabave, razuzdanosti. Kako je i ona većito nasmejana, i lagana, i puna radosti. Kako je možda ona ta mogućnost koju on čeka. A Fani svira li svira, gosti cupkaju i cupkaju, dok na vrata ne pokuca jedan gospodin mutnih očiju u spavaćici da kaže kako ne želi nikoga da uvredi, ali ujutru mora da bude u svojoj advokatskoj kancelariji, i najlepše moli društvo da prestane da skače po podnim daskama i da se razide.

„Kakav si utisak stekla o gospodinu Dikensu?“, pita kasnije Meri, vadeći šnale iz kose i kljoknuvši na stolicu u spavaćoj sobi.

Kejt razmišlja. „Poboljšava se kako ga upoznaješ“, kaže.

„Fred je duhovitiji.“

„Jeste. Ali budalast.“

Meri čapka rupu na izandalom brokatu sedišta. „Mislim da se dopadaš gospodinu Dikensu starijem.“

„Ne čačkaj tu nit, Meri. Potpuno će se rasplesti.“

„Koju nit? Nit razgovora?“ Meri vragolasto nabira nos.

„Tu na stolici.“

„Ne bih rekla, u svakom slučaju“, kaže Meri, ustajući i odlazeći do vrata. „Mislim da će se pojaviti da te vodi u šetnju.“ Zaškilji kao gatara. „Pazi šta ti kažem.“

„Idi u krevet.“ Kejt gasi sveću na noćnom stočiću. Ali dok Meri zatvara vrata za sobom, Kejt se pokriva jorganom i misli na gospodina Dikensa. Starijeg. Na to koliko je zabavno delovalo kretati se s njim po sobi. Na one bojice na njegovim manžetama, na to kako mu se pogled zadržavao na njoj, radoznao i pažljiv.

Stižu prve skuše, i Rut je bila na ribljoj pijaci u Bilingsgejtu da pazari nekoliko. One su najomiljenije jelo gospodina Hogarta, a on se kasno vratio iz novina, te Kejt za šporetom meša maslac s peršunom, dok riba cvrči i tamni na roštilju.

Čekala je onog prvog dana nakon proslave gospodina Dikensa, toliko često gledajući koliko je sati da se činilo da joj se svaki časovnik u kući smeje kao neki njen brat. Nikada nije znala koliko ih ima, kako kuckaju sa one police iznad kamina ili onog zida, podsećajući je da su minula četiri beskonačna dana, a onda pet, a onda šest. Bila je zakrpila tri stare haljine otrcanih poruba, sedam puta pročitala istu stranicu knjige i trudila se da ne dozvoljava mislima da joj blude, pitajući se zašto od gospodina Dikensa nema ni reči. Do sedmog dana je digla ruke, uklonivši njegovo lice s mutnog obličja svog zamišljenog muža, iz svog zamišljenog doma, i puštajući da se te slike slegnu nazad u prijatnu nejasnost.

Na večeru je došao izvesni gospodin Solsberi, sa prijateljskim, širokim licem, i sklonošću da rogači oči kada ne zna šta da kaže. Nimalo molskih nota. Samo bele dirke, prosto i jednostavno. Kejt je sedela pored njega i osmehivala se, pomazući mu da prevaziđe bojažljivost tako što je iznosila niz blagih opaski o skorašnjoj kiši. Dopao joj se. Čak ga je zamišljala kako uveče nabija duvan u lulu, ili joj se blago smeši preko trpezarijskog stola, u umerenom životu u kakvom bi možda uživala. Ali onda, kada je na nju razrogačio oči preko čajnika, spopala ju je neopisiva sumornost. Ima dosta lica da ispune prazninu, govori sebi Kejt. London je pun gospodinâ Dikensa. Mora da jeste.

Prevrće meso skuše, tako da se koža suši i uvija uz vrištavo šištanje. Otac će joj se sigurno vrlo brzo vratiti, spreman da smakne cipele i pojede kasnu večeru, sa nogama na hoklici. Majka joj je izašla, na neki recital, i ne razmišlja o muževljivom propuštenom obroku, njegovoj gladi kasno uveče. Tuđe potrebe kao da teku strujom koju ona ne može da vidi. Ali Kejt zna kako da popunjava te praznine. Odgajena je za to.

Iznenada se čuje kako neko trupka nogama u predsoblju, a onda juri niz kuhinjske stepenice. Neki od braće koji je neočekivano došao kući, pomišlja ona dok je preplavljuje briga, ili je posredi neko vanredno stanje. Ali u kuhinju uleće Meri, zajapurena i iscerena, sa plavim muslinom u rukama.

„Gospodin-Dikens-ti-dolazi-u-posetu-posle-zabave-ta-ta-kaže-da-će-stići-svakog-časa-moraš-da-obučješ-najbolju-svilu-brzo-već-je-maltene-u-salonu.“

Kejt ispušta varjaču uz klepet i sklanja tiganj i ribu sa šporeta, dok joj Meri skida kecelju i pokušava da joj dlanom zagladi pramenove kose koji su se uzjogunili. Moralo je da bude baš sad, pomišlja Kejt. Briše ruke o kuhinjsku krpu i uvlači se u plavi muslin, cimajući ga naniže.

„Ja ću završiti tati večeru“, kaže Meri.

„Samo je malo pospi sosom. Nemoj je udaviti.“

Briše s podlaktice maslac s peršunom koji ju je isprskao, baca dug pogled nazad na hranu koja će svakog časa biti ostavljena u Merinim grubim rukama. Na pola puta uz kuhinjske stepenice na trenutak zastaje i osvrće se.

„Jesi li sigurna da izgledam u redu?“

Meri je odmerava, nakrivljene glave.

„Malo si crvena u licu, ali u redu.“

„Baš si mi pomogla, hvala.“

„Bolje biti iskren“, kaže Meri, uzimajući odbačenu kecelju.

„Tako ti meni uvek govoriš. Idi. Idi vidi svoju *ljubav*.“ Oteže reč, smejući se, prikrivajući pretnju da ih ona razdvoji. Kejt prevrće očima.

„Teško da mi je ljubav. Srela sam ga samo dvaput u životu.“

„Ma *idi*“, kaže Meri. „Inače će otići kući.“

U predsoblju Kejt zastaje, zadihana. Naprasno nije sigurna; jedva ga se seća. Beše duhovit, zar ne?, pomišlja. Duhovit i tužan. Gladi kosu još jednom za kraj i gura vrata salona.

Uredna prilika gospodina Dikensa sedi u naslonjači njenog oca, uhvaćena u senci od vatre. Kada je vidi, kreće da ustaje. Ona se zatim seti njegovih očiju. Kako se okreću prema njoj kao velike lampe, blistajući i oživljavajući.

„Gospođice Hogart.“

„Gospodine Dikense.“

Ostaje blizu vrata, plašeci se da joj kosa možda miriše na ribu.

„Vaš otac reče da mogu da navratim.“

„Baš lepo.“ Reči zvuče kruto. Kejt se osmehuje, kao da ga bodri.

„Samo se izvinjavam što dolazim ovako kasno. Ove sedmice sam već četiri puta prevalio pola zemlje i nazad. Pitao sam se – jeste li možda za šetnju“, kaže, stavljajući ruke u džepove i smesta ih ponovo vadeći.

Kejt baca pogled na prozor, gde vetar opako zavija na sve mračnije nebo. On isprati njen pogled i zadene kosu iza uva.

„Sutra“, dodaje brzo. „Ili prekosutra.“

„Baš bih volela.“

„Odlično.“ Smeši se. „Onda ću doći po vas sutra u dva.“

„Da, molim“, kaže ona, da bi zatim shvatila kako nije bilo pitanja.

„Ako bude ružno vreme, poslaću poruku po Fredu.“

„Hvala.“

„Skoro je bilo jakog martovskog vetra.“ Kao da mu očajnički treba razgovor, pomišlja, ali nije sigurna kako da ga spase.

„Jeste.“

„Pobeda za Čarlsa!“, govori neki glas iza nje. Okreće se da bi videla njegovog brata kako prekrštenih nogu sedi na hoklici iza vrata.

„Molim te, ćuti, Frede“, kaže Čarls.

„Pobeda za Kejt!“, govori Meri, pokazujući se na vratima. Fred praska u smeh, pa se pravi da bezmalo pada unazad sa hoklice, a ona vidi da se Čarlsu to ne dopada. Kejt crveni, obuzeta nelagodnom zbog tog nametanja, a onda hvata sebe kako se pita, prolazno, za onu skušu i da li ju je upropastila tako što ju je ostavila.

„Sutra ću povesti Freda“, kaže Čarls. „Osim ako nemate drugog nadzornika.“

„Samo Meri.“

„Ja idem u grad“, kaže Meri.

„Onda ćemo, bojim se, morati da vodimo moju budalu od brata, gospođice Hogart.“

„Baš nije fer“, kaže Fred, „da ja budem tvoj put do ljubavi. Možda bi trebalo da pripaziš šta govoriš.“

„Ja sam tvoj put do večere. Možda bi trebalo da se povedeš za sopstvenim savetom, Frede.“

Fred namiguje i ustaje. Čarls klima glavom, gotovo stidljivo, pomišlja Kejt, kao da mu je taj kolebljivi početak njihovog udvaranja nekako bolan, sa glupiranjem i galamljenjem njegovog brata usred toga. Ona se oseća isto tako, i on je zbog toga privlači. Muškarci bučno izlaze u predsoblje, petljajući s

kaputima, šalovima, kišobranima i šeširima, a Kejt stavlja prst na usta u znak upozorenja dok stoje i slušaju njihov užurbani odlazak i prigušeni pozdrav njenog oca. Zatim, kada ulazna vrata škljocnu, Meri se baca na ležaljku i neobuzdano rita nogama, dok Kejt bupne na fotelju.

„Rekla sam ti“, kaže Meri. „Rekla sam ti.“

Sutradan se šetaju do Čelsija i nazad, Fred vukući noge po pločniku iza njih. Pričaju o Edinburgu, njegovom zamku na litici, o Glavnoj ulici u Bromptonu, o plažama u Kentu i sestrama. Pričaju o tome šta se igra u *Druri lejnu*, o farsama i tragedijama, o pticama kućnim ljubimcima i plesanju.

Kada se jak martovski vetar digne i pošalje jednu traku s Kejtinog šešira da vija ulicom, Čarls potrči po nju, donoseći je nazad kao pas s koskom. Prolaznici kolutaju očima, razdraženi tolikim smehom tih mladih ljudi, jer sve je, čini se Kejt, odjednom mnogo smešnije no što je nekad bilo. Šetaju se i šetaju, pored zaprežnih autobusa, vrtova i izloga, a svet bridi od svoje nove lakrdije, dok se Fred ne rastuži, a Kejt dobije žuljeve.

Čarls joj govori da je napisao nešto u *Kroniklu*, kratak članak o londonskom životu. Kada se vrati kući, ona ga, sa neumesnom neodložnošću, pronalazi u očevoj radnoj sobi, a onda leže na kauč u salonu da ga pročita. *Boz*, zove on sebe u novinama, i ime je baš prikladno, jer zvuči kao nešto što pršti, kao nešto što proleti u tren oka pre no što stigneš da ga uhvatiš. Oseća ga u rečima, njegov smisao za šalu što se prepliće s rečenicama. Njegov humor je zarazan, misli. Njegov lagani pristup. Zbog toga se oseća kao da biti živ nije onoliko usamljeno koliko bi se ponekad moglo pomisliti. Kao da se možeš smeјati nečemu što vidiš, ali da ga pritom ne uništiš.

On ceni nevinost, ženstvenost i ozarenost, i s divljenjem piše o njima. Tako nešto govori dobro o čoveku – mora da je tako. Vidi i to da, poput nje, voli sitne stvari. Neznatan članak,

malenu šaku. Gleda svoj struk u niskom ogledalu, oduševljena njegovom vitkom linijom, svojim privlačnim stopalcima. Time kako odgovara njegovom ukusu baš kao što treba.

Idu na jednu zabavu na vodi u Tvikenamu, u pratnji Meri kao nadzornice, gde se služe pite s mesom i tamno pivo u boci, pod prugastom nadstrešnicom postavljenom pored reke radi plesanja. Čarls leti od gosta do gosta, sitan, učtiv i hitrih pokreta. Kejt se čvršće ogrće vunanim ćebetom da se zaštiti od aprilskog povetarca i gleda ga kako se pravi da upada u reku, ili raspravlja o politici s nekim prijateljem, oštro kritikujući torijevce sa usredsređenom žestinom. Sve u vezi sa Čarlsom, misli, ozbiljno je, a istovremeno je igra koju je on izmislio. Igra besmislenih reči, u kojoj svako treba da ih izdeklamuje koliko god može bez stajanja. Igra pogađanja, u kojoj Fred zamalo nije izdahnuo u zamršenom pokušaju da pantomimom dočara *Rečnik* Samjuela Džonsona. Čarls je uvlači u svoj krug prijatelja, smeha i blesavljenja, izvlači je iz ćutljivosti, izdvaja je kao vrednu papnje.

„Gospođice Hogart, ćutljivi ste večeras“, kaže on presavijajući novine i dodajući ih Meri u samačkim odajama u *Fernivalovoj gostionici*. Igraju igru koju je Čarls izmislio, ćijih se pravila Kejt još upinje da se pridržava.

„Kejt je uvek ćutljiva“, govori Meri, škrabajući svoj odgovor.

„Ne uvek“, kaže Kejt, postidevši se.

„Možda ste zamišljeni, gospođice Hogart.“

„Da.“ Osmehuje se, zahvalna, a onda, kada ostali okrenu glavu, on je dodiruje po podlaktici, kratko i ovlaš, od ćega taj vreli osećaj prostruji kroz nju.

Govori joj da piše operetu, dok se šetaju kroz Kovent Garden u povratku iz pozorišta, Meri zbog Freda vrišti od smeha, a Čarls je pored nje, drži je podruku, pita je kako joj se ćinila ona pesma ili ona šala. „Da li biste voleli da vidite nešto slično? Treba li da postoji takav ljubavni duet? Onaj glumac nije sasvim doćarao humor scenarija, zar ne mislite, gospođice Hogart?“

Njegov mozak zuji oko nje sa svojim pitanjima, ali pre no što ona i na jedno stigne da odgovori, on već prelazi na sledeće. Ne može da ga isprati; moli ga, smejući se, da uspori.

Prošle godine, u poseti Londonu, na jednoj izložbi, videla je jednu retkost. Zvala se *zootrop*, a reč je poticala iz grčkog. *Točak života*. Gledajte kako se život okreće, govorio je čovek publici. Pridite i gledajte ga kako se pomera. Prinela je oko jednom velikom valjku i pogledala kroz rupu na njemu, a kada je valjak počeo da se okreće, naslikani galeb je počeo da uzleće, njegova krila da se dižu i lepršaju. Ili je to bio privid. On je tako nešto, pomišlja. *Zootrop*. Kada priljubiš oko uz njegov svet, život počinje da se okreće, zujeći i kuckajući. Tako izgleda biti s njim.

Kada on nestane, na sedmicu ili više, službeno u Čelmsford, Framlingem ili Stouk, ili neko drugo mesto za koje gotovo da nije čula, ili pošalje poruku da je bolestan i otkaže dogovor, ona ostaje beživotna. Kroz glavu joj plešu strahovi: rekla je nešto pogrešno, ili još gore, pogrešno je izgledala; video je u njoj nešto što mu se ne dopada. Iznova i iznova prečešljava svaki susret u glavi, pokušavajući da otkrije šta bi moglo da bude posredi. Gori od želje za presavijenom porukom dostavljenom preko Freda, ili tutnutom na sto u predsoblju, napola je zamišljajući tamo kada je u pitanju samo račun od mlekara, ili posetnica od nekoga za koga nikada nije čula. Kada je vidi, trči po nju kao dete. On je zove na zabavu, na ples, u pozorište. Da čuje njegovu sestru kako svira muziku za njegovu operetu. Preplavljuje je olakšanje. Note ponovo nailaze guste i brze, a njen život kao da ponovo radi s njima kao motor.

Gospođica Hogart

Za izričitu pažnju gospođice Ketrin Hogart.

A onda, konačno.

Kejt.

Braća, koja su se vratila iz internata, počinju da joj značajno namiguju. Robert, najstariji, uči bebe da izgovaraju *Čarls Dickens* na znak kao dva papagaja.

„Koga Kejt voli, Helen?“

„Tarlsa Dikensa.“

„Koga Kejt potajno ljubi?“

„Tarlsa Dikensa.“

Dečaci se presamićuju od smeha, a Helen tapše ručicama, oduševljena sobom.

Čuje roditeljske glasove, tihe, kroz zatvorena vrata spavaće sobe.

„Pomalo je prost, Džordže.“ Majčin glas je uzdržan.

„U kom smislu prost?“

„Po načinu oblačenja, po... po ponašanju.“

„Mladi ljudi vole malo boje. Prerašće on to, rekao bih. Oboje su mladi. Sećam se, pre no što smo se uzeli, da sam imao jedne pantalone kojih si se užasavala.“

„Grašak-zelene!“ Majka to maltene drekne, a onda učuti. „Nisu dugo potrajale.“ Onda, za sebe, zamišljeno: „Možda Kejt može da preduzme nešto u vezi sa onim prslucima.“

„Ne verujem da to ima mnogo veze s prslucima“, govori njen otac. „Možda samo da niko ne bi bio dovoljno dobar, Džordžina. Ona je nežna dušica. Po mnogo čemu, još dete.“

U predsoblju, Kejt se naroguši.

„Mislim da ga je jedna porodica već odbila kada je prosio njihovu ćerku. Bidnelovi. Njegovo poreklo zaista kao da nimalo ne obećava, Džordže.“

Druga porodica? Druga ćerka? Saznanje je novo, i neprijatno. Bidnelovi. Sklanja prezime u glavu da ga čuva.

„Proverio sam njegovu prošlost, i razgovarao s momkom o tome. Sa Marijom nikada nije bio veren. Otac mu se mučio, ali u sinu vidim samo razboritost.“

„Možda.“

„Čarls je ambiciozan“, govori njen otac, „i obezbediće Kejt dobar dom bude li ga izabrala. Sa prslucima ili bez njih. A Kejt je rođena mala supruga. Rođena mala majka. Niko ne bi imao boljih izgleda od nje da uspe u tome.“